

YOL ÜSTÜNDE

Durmuş Beyazıt

- Hayat şudur, hayat budur ama vardır işte. Ömrümüzün hangi gününe, hangi yaş aralığına bakar da anlarız bunu? Bir şeyin canlanıverdiği sonra sönüverdiği dünyadan bahsediyorum. Ve üstünde insanları vardır dünyanın, kuşları ağaçları, nebatları... Anlamları anlatımları... Yapraklar açar yapraklar dökülür tabiatta, kimse el sürmez, ağaç tohum döker, kırılır çatlar! Zaman ilerler, baştan başlayarak sona doğru, sondan başlayarak ilerilere, sayar sayar, yine sayarız... 5, 6, 7, kaçta gelmişiz, hangi yılı sevmemiş, hangisine muhabbet duymuş, hangisini atlamışız önemi yok gibidir. Hayat, arzudan çok alın yazısı, hoş bulmuşluk, hoş bulunmuşluktur. Her seferinde bu kadar yenidir duygusu. 25'ten sonra 30, 40'tan sonra 50... Ben hep fazlasını sayardım ama! Sonra 51, 55, 57... biraz daha ilerler, devleşir sayılar, tekrar büyür, iyice dev olup çıkar. Sonraya bakarız, önceye bakarız, gerçeklik olsun diye mi! Çok zaman sonra, bir de bakmışsınız ki hepsinin içi boş... Sayılar vahşi, sayılar gaddar! Gündüz bitti, gece bitti, siz yine de sevdiniz onları! Bir inansak, bir kansak onlara, ne hızlı başımız döner, bir yerden bir yere nasıl da götürürler, ayaklarımız yerden kesilir... Bütün bir yılı dolduran hazırlık, giyinme, barınma, yeme içme onlar içinmiş gibi gelir. 5'in yerine 10'u getirir, 10'un yerine 20'yi değiştirip dururuz. Öpüldükçe, kucaklandıkça, "ne güzel sevgilisin sen" dendikçe omuzları kabarıp, şımarır da şımarır. O yaşlarda bir mesele olduğunu bilmeyiz hayatın.

"Bilsen..." dedim, yüzlerce, binlerce... Dünyada kaç fiil varsa onlarla beraber... İncelir, narinleşir, parça parça kelimelere dönüştürüm... Bilsen... Bilmek, seni, beni, bütün bir mevsimi soğuşuyla, ayazıyla, yolda kalmışlığıyla... Ve renklerini dünyanın, ve tabii ki uyanışını...

Şimdi "şey"lerin işe yaramadığını görüyorum. Şeyler, bomboş... Kalbimizin atışlarını, hızlanmasını görüyorum. Kavgada, ağırbaşlılıkta, kendimizi savunmada hızlı atan bir kalp taşıdığımızı bilmeye başlı-

yoruz... Kendini müdafaa ediyor kalp. Konuşmak, içini dökmek gibidir müdafaa. Kalbimizdir, bunları yapan. Bazen geri çekilmek, hücumları böylelikle savuşturmak ister, öfkesini gidermek ister... Hepsi yenilgidir bana göre... Yenilgi, manasızlaştırır, yokluğa mahkûm eder. Kendini müdafaa etmek; evini, mahallesini, ülkesini, hele hele sahibi olduğu dünyayı toptan müdafaa etmektedir. Savunmasız insan kadar daha zayıf ne var hayatta! İlim dünyası konuyla ilgili örnekleri çokça zikreder.

Kelimeleri, cümleleri, paragrafları bir araya getirir, örnekleri gözden geçirir, bir an önce ve yeniden konuya başlamak istersiniz. Gerçek zamandır bunlar, üzerinde durduğumuz zamandır, şimdikidir. O gün, o kışların ince ince atıştığı güneşsiz günde, sona yaklaşınca “Şu koskoca yerküre üzerinde bundan daha kaç tane vardır?” diye sorgulamaya başlarız. Boğazımıza bir şey çarpar, yutkunur gibi olur veya olmayız, düğümlebilir yahut düğümlemez ama bir şey oracıkta paramparça olup bitmiştir. Bir evvelki cümlenin veya fikirlerimizin bütünlüğü kalmamıştır. Olsun... Ama niye deriz? Anlatabilmek için. Suçluluk, talihsizlik ya senin üzerinde kalmıştır ya da benim. Suçlusunuzdur, berbat edensinizdir, batıransınızdır ne fark eder? Çaresizlik, senin hakkın, çaresizlik benim hakkım... Cümle böyle devam eder.

Ya da yaşamaktır bu sorunun cevabı, alıyla al, pembesiyle pembe yaşamaktır çünkü yaşamak çekici bir şeydir. Çünkü ayı, ışıkları, bütünlüğü ile çekicidir... Martıları vardır dünyamızın, üstümüzde havalanır. Denizi vardır, haritalarda gösterebileceğimiz gölleri, ırmakları stepleri, sonsuz asfaltları, dur kalkları, park etmeleri, etmemeleri... Biliyor musun artık işe arabayla gidip geliyorum, tek problem, park yapamıyorum o kadar...

İşten nasıl çıkılır, dükkânları, fabrikaları, vardiyaları vardır... İşe kaçta kalkılır, zinde kalmak veya uykulu çalışmak nedir, bilinir. Üç beş yevmiye fazladan yapmak, biriktirmek ve sarp dağları aşar gibi aşmak, aşıp ulaşmak sevgiliye, vuslat bu, alışveriş bu. Uzun düzlüklerden sonra görünür şehir. Sonra AVM'nin birine girip, AVM'nin herhangi bir dükkânından açık gri renkte bir takım elbise almak isteriz. Açık gri renkleriyle iki dirhem olup bir anda beyefendiye dönmektir niyetimiz... Bir sahil boyunca nasıl el ele tutuşulur, nasıl sevilir, kargacık yazılarla mektup nasıl yazılır? Kurstan veya okuldan çıkınca hangi sapaklara uğranılır... Kahvede dördüncü nasıl bekletilir, 195'in yolcuları durakta nasıl ip gibi dizilmiş, nasıl bezmiştir? Peki, tatlı değiller mi? Biri susar, biri konuşur, biri zar atar, diğeri titizlenir, kârdan bahseder, çalışır çabalarız der, böylelikle. O niyetler salihse, titizlenmeler yalan değilse, bende de bulunur biraz. Eve gelir, hızlıca üzerinizi değiştirir hemen yemeğin başına oturmuş olursunuz. Ayva ağacı kümbenin tam arkasındadır, sırtınızı oraya verirsiniz, içi su dolu bir mavi varil kapatmıştır önünü, güller sedirin üstüne dökülmüştür, renkleri, solgunlukları dâhil çizgiler yine aynıdır. Müşfik çizgiler... Önceki bahar gibi, önceki heyecan gibidir, biliriz. Fırının yanında çeşme, çeşmenin yanında tahta sedir, sedirin çok uzağında ayakta duran en az

dört beş kişi, dostlardır, ahbablardır, gelip geçici olmayı (fâniliği) bilen dünya insanlarıdır. Hiçbir üzüntü yoktur, değmemiştir onların çehresine. Veya perişandır, üzüntülerden, yüklerden, borçlardan. Sen telefon açtığında annem çeşmenin başındaymıştır, ben annemin yanındaymışımdır. Hatta görüntülü aramışsındır, kuş sesleri kalmıştır aklında... Sonra... Ben senin karşında, varlığını tespiti uğraşır gibi uğraşmışımdır. Var kılınmak istemişimdir... Kiler tam karşımdadır... Kilerin yanında fırın vardır... Sanki bir daha yanmamak, bir daha açılmamak üzere kapağı kapanmıştır fırının, değil mi! Sonra bir ses, ikinci ses ve üçüncüsü... Ve gün dönmüş, arkaya yaslanıp şükür demişizdir, şükür güne ve ömrümüze... Aniden bir şey bitmiştir, tükenmiştir aramızda. Sonra bir kere daha bitmiştir, yine bitmiştir. Falan... Bu aşk mı? Beğeniler, muhabbetler, daha doğrusu sözler ile neyi, anlatıyorum? Herkes arasında sıklıkla konuşulmuş veya konuşulacak şeyleri mi? Hayır. Şimdi hayatımda iki hakikat vardır, artık bu iki hakikatin üzerinde durmam gerekiyor. Yıllara, mevsimlere, hoşluklara dairdir. Bizim süse, zarafete, lakırdıya değil, bir birimizi anne gibi, kardeş gibi saymaya, hürmetkâr olmaya ihtiyacımız var. Değil mi? Birazdan ikindiler bir uçarlaşıp, bir uçarlaşıp, sormayın! Bahçemizdeki mini minnacık elleri mini minnacık burnu, küçücük gözleri ile nar ağacıdır bu, kabarıp, böbürlenir, normaldir bunlar derim. Bir yaprak koparır, defterimin arasına koyarım. Ciddi, kendinden emin duruşuyla ayva ağacıdır bu, gülmez, güldürmez... Çok görmem. Ayvadan bir yaprak koparıverir, defterimin arasına koyarım. Ve diğerlerinden de... Bizim dünyamız sizin de dünyanız, bilirsiniz ey nargiller, ayvagiller! Altta yer açılır çatlar, kapanır sonra. Üstte kat kat mavilik, gökkubbeyi boydan boya kaplamaya hazırlanır, mevsimler mevsimleri örter, yıl yıl olur, asır asır olur... Tam bu esnada, biri unutulur, biri hatırlanır, biri hayallerin yerine geçer. Kuşlar havada uçar, bulutlar havada saçaklanır ve gidişler gelişler, yok oluşlar görülür... En yukarıda en dehşetli uçuşlar, en altta en sakin veda edişler, ayrılışlar... şaşırıp kalırız. Neden böyle? Her yön, bir sürükleniş demektir, her istikamet kopuş... Kopuş ne, yok oluş ne? İnsanla ortaklıkları bundan mı ileri geliyor? Dünyanın ilk iki çeyreğinde yani avcılıklar döneminde avlanılır, toplayıcılıklar döneminde toplanılır, barınmalar döneminde... Her ne ise...

İnsanlığın bazı dönemleri vardır ve bazı insanlar bazı zamanlarda gereksizdir, bazı aşklar da bazı zamanlarda gereksizdir ama demem o ki her sevişite aşınan, bozulan kalpler, devamında daha kolay bozuluyor. Aşkla şaka olmaz mesela... Karşımda "Se" vardı, yemek masası 4 kişilikti... Çatalı tutarken eli titriyordu... Boşluğa doğru parmakları inceydi, bıçağı tutarken yine aynı şekildeydi incelik... Bardağı uzatışı hakeza öyle... Yemek bitip, kalkıp pardösünü giyip kederlenip gidebilirdi, bekledi... Resmî, yarı resmî veya gayriresmî gazeteler çıkarıyordu. Aramızda tembihler, tekrarlar, konu dışılıklar aldı başını gitti vs. ... Canım, bunların hepsi birer anlatım ögesi...

Bana gelince şiddetle hayır diyordum.

Burada kuşlar vardı, en çok kuşlar... Bırakın begonyaları, yılları saatleri saniyeleri... Öncekileri elimizden alan nedir? Eski bir rüyadan aklımızda kalanlar gibi, bambaşka bir âlemde burası, melekler, müjdeleriyle gelip müjdeleriyle gitmeyecek, anlayacağınız müjde de yoktu. Yeni gerçekler yok, oraya ne kadar uzağız, realizm yok! Yoksa bir şekilden mi ibarettik, lütfen düşünün? Kaça bölerseniz bölün, önceki hayat, sonraki hayat, bir sonraki hayat... Öteki 10-20 küsur yıllık hayatın nesi var! Yukarda bulut kümeleri görünmeye başlamıştır, tılsımlıdır, anlamlıdır, bilinmeye değer anlamdadır. Her bir emekte, her uğraşta, yuvaya, uzaklardaki yuvaya, yavrulara, ulaşma isteği hiç bitmemiştir. Yemek taşır, yumurta taşır, ot, taş, çimento taşır. Bir kanat bir kanada değer, yol alır, hele bir düşünsene! Böyle bir şeyi kaybetmek ister mi? Bir kadeh bir kadehe daha değer, mutsuzluk daha olmayacak, ardından gelmeyecek bir diğeri dersiniz... Ama ne yalan söyleyeyim, böylesinden onlarcası yüzlercesi olmayacak hayatımızda. Var mı? Ankara'nın bütün sokaklarında aransa kaç tane daha çıkardı ki! Vakit, geç bir vakitti. Kalkmam gerekiyor. Saate bakmadım, ay şimdi tam üzerimizdeydi, yani çok yükseklerde ve sağımdaydı, zaman buydu. Nemliydi. Üzeri sanki çamur bir renkle renklenmiş de böyle görünüyordu. Ay yavaştı, ay tembeldi, cılız ışıklıydı bugün...

Ve ben bu ay borca hiç girmedim, perdeleri yenilemedim, bir daha fincan takımı almadım, terziye söküklerimi götürmedim, ağızımdaki eksik yerlere implant attırmadım. Arabayı tamire bırakmadım, "10.000 bakımı"nı hâlâ yaptırmadım. Kimseyi ütmedim, kimseye asla ve asla kumarda yenilmedim.

Hayat kısa, bir iki "g" harfi, bir iki "s", bir iki "a" kullandık o kadar. Zarar anlatılır bir şey değil. Hele zaman! Hiç anlatılır değil, anlatılır olmayan da öğretileniyor. Belki de yine hoş olmayan bir -a vardır karşımızda, belki de bizi buraya getiren sebep, sizi de getirmiştir... Belkiiii! Bunca "belki" ile ömür mü geçer? Ya dinginlik ile... Dinginlik şudur, dinginlik budur, bütün tanımları atın kafanızdan. Sonuçlar yerine sürekli şartlar (-sa, -sa, -sa) sıralanıyor cümlelerde. Böylelerini de atın. Hiç hazzetmem bu tür cümlelerin insanlarından. Bazen gürültünün içinden alıp çıkarırsınız, bazen sessizliğin içinden... Dinginlik tam da bu? Çalıştığım kurum, yaşadığım şehir, müşküllerim, hepsine dair onca muamma dururken, konu, dinginlik konusu mu şimdi! Bilimden, politikadan, sanattan, kader konusundan uzaklaşmak da neyin nesi! Rahat olun. Trafik sabah akşam sıkışmamış, yine uyarılmamışızdır önümüzdeki araçları, biri soldan dönmesi gerekirken dönmemiş, diğeri en son şeritte gitmesi gerekirken gitmemiştir, sinirinizi bozması gerekirken bozmamıştır... Her şey ama her şey yolundadır. Kötü bir cümle, çıkmamıştır ağızımızdan, kötü bir tanım yoktur ortalıkta. İşte böyle... Uzun bir sürenin adı gibidir tahammül, her şey istediğimiz gibi ol alır sonsuzlukta. Şimdi kaybetmek istemiyoruz... Bu çağın hastalığı değil mi istemek. "Neyi, nasıl, nerede, ne zaman, neyle" olursa olsun istemek. Bizden istiyorlar biz onlardan. Ülkemizi, topraklarımızı, millileşmemizi, başımızdaki yöneticileri istemek... Nasıl anlatacak, nasıl ikna edecek-tim bazılarını. Aradan yıllar geçti. Artık büyük bir şehir vardı hepsi geride

kalmıřtı. Arkamda asla savurganlıklar palavralıklar yoktu. Ayrılık dūřmūře, adanmıřa en yakın dosttur, kardeřtir. Yaratılıřım gereęiydi bunlar, yine de “ayrılmak” kelimesinin içinde çok Őeyler bulabiliyordum. Uzaklık ve ayrılıęın hissi olsa gerek heyecan ve inleyiřlerim. Akřamları el etek çekilince kūuk kâğıtlara bir Őeyler karalıyor, atıřmalarımı, kavgalarımı, mahrum kalıřlarımı bedi Őeyler olarak el altında tutuyordum. Hepsi ciddi ciddi birer esere dōnūřecekleri gūnū bekliyorlar. Beklemek hiçbir Őeyi deęiřtirmemektir. ūnkū ben hiçbir Őeyle deęil, hakikatle ilgileniyordum ve dūnyada hayırlı bir evlat ile beraber hayırlı bir eser bırakmanın onemine inanıyordum. Bekliyordum, bir kutsal gibi, bir vadedilmiřlik gibiydi onlar. Eserlerin de kuřkusuz bir kaderi var, inancın kalesiydi eserler, tefekkūrūn abidesi, tahayyūlūn fitiliydi, tabii ki rūzgār estike esecek, insanlar gibi evrenizde kūmelendike kūmelenecekti. Okuyucularınız olur, onları sabah akřam bir gūzel tartaklırsınız. Ne gerek var deęil mi, sabaha akřama, onca hūyalara, birlikteliklere -miř varken... Aradan yıllar geçer, yine tartaklırsınız, aynı Őeyleri yine yaparsınız. Ya da bütūn bütūn yanıldıęınızı anlıyor, her ayrılıkta sendeliyor, varlıkla ilgili sorgulara giriřmekten vazgeemiyorsunuzdur. Ama bir kere yazardı adınız ne are, kitabınız olmasa da. Ama ařkı susuzluk yapan sizsinizdir. Her ne ise buraya kadarkiler, beni yazarlıkla ilgili hususi dūřūncelerim.

Gūneř çekilmiř, sisli bulutlardan geriye koca daęlar kalmıřtı. Mezar arasında harman olur mu? Olur... Bal gibi de gūl gibi de olur. Oluyormuř ama ben kolay kolay kabullenmem “olma”yı... O gūn benim erkenden harmanlıęa geçmem gerekti, otları sermem gerekti, saman balyalarını kapının onune çıkarıp “a”ya “a” demem gerekti. Hayretim bařka hayretti, endiřem bařka endiře idi. Endiředen sonra ne geliyor? “Ne” geliyorsa iřte, hepsini dūřūndūm. Aslında insanlardan bahsederek gerçek dūřūncelerimden bahsediyorum, gerçek dūřūncele- rimden bahsederek insanlardan bahsediyorum. İnsan nedir ki, bir soluk alıř, iki kař ve iki gōz, deęil deęil... Bir dilin zenginlięi neyse insan da oydu bence. Cenazede yaęmur yaędı, olanca hiddetiyle yaędı. Bedenimde bir yūk, yūkūn getirdięi dięer yūk ve yūkler... Mūtefekkir bir eda kapladı bedenimi, yayıldı. Kavramlar, kavramların onune geldi, kapattı birbirinin onlerini... Gōz gōzū gōrmez oldu.

Tabiatta bir dūzen var, insan bu dūzene karřı deęil, bilirsin. Mesela al sana bir cūmle: “Avrupa’nın zenginlięi, silahla kazanılır, duyguyla deęil.” Mesela al sana susmak dedięimiz susuř, çıkılmaz dedięimiz yokuř. Mesela atlar, doludizginler... Bir bařka, “Aęacı sevmek, sulamaktır, meyvesini beklemektir...” Her ne ise... Garajın onunde duran taksi, 60 model bir modifiye idi. Yorgun rengini çoktan kaybetmiř sanki onun gōlgesi bir Őekli būsbutūn ortaya çıkarmaya çalıřıyor gibiydi. Bahçede laflayan ihtiyařlar kalkmıř, sohbet bitmiřti, bu bi-tiř, bütūn dūnya insanları içerisinde sadece onlar için geçerli deęildi elbette... Zaman, belli ki kendi diliyle ūstūnlūęūnū haykırıyor. Ne demektir ūstūnlūk?

Bilirsiniz her insanın içinde vardır ondan biraz. Gerçeklerden kopmuşluk mu? Sadece anlamdan ibaret oluş ve bu şekilde bir yaşayış mı? Üstünlük elbette bir kelimeydi kelime olmasına ama canıyla kaniyla vardı... Bence hangi dilde olursa olsun değişmeyen üç beş örnekten biriydiler. Kimi, gerçek için örnektiler, kimi ise başkası için... Avunmalar da öyle... Üstelik daha neler neler... Ve yine bilirsiniz ki onlar yapar onlar inşa eder, onlar bozulduğunda tamir eder ilişkileri. Hangi insan kendini beğenmişliğin pençesine düşmedi ki! Ülkeler, bölgeler, hükümetler, hemen hepsi düştüler pençesine bunun.

Hikâye buydu tam olarak, kimde ne varsa alır, 350 kelime varsa alır, 1000 kelime varsa onu da alır, geri vermez... Ben bahçeye dalmıştım, ben nazarıdikkatle tabiatı, insanı, eşyayı, seyre dalmıştım, tam bir dervişlik hâli. A) dala, B) yaprağa C) gövdeye... Kısaca Allah güle, bülbüle, dağlara ve taşlara, bilinmezliklere ve görünmezliklere can vermiş. Her şey âdeta avuç gibiydi, açılıp kapanıyor. Hâlâ çimen kokan evin önünde biraz estek köstek ettik, saatler saatleri kovaladı, vakit vakti, yan tarafta biçilmiş otlar vardı kaldırdık... Otlardan sonra taşlık geliyordu, taşlıktan sonra sofa... Taşlığın arkasında yalancıkdan dünya, dünyanın bir iki boşluğu ve şuh kadınlar, erkekler, onların kendi köşelerine çekilişleri... Hepsi fâni bir hayatın rükünleriydi... Ve yukarıya TOKİ yapılabildi oldu bütün bunlar. Ne güzel gürgenler, pelitler vardı yerlerinde ve daha başka şeyler... Öyle değil mi birader! O fundalıklardan geliyordu kuş civıltıları. Söz söze ulanıyordu. Bir kız varmış çok sevmiş ama ne gerçek ne değil... Kaftan kafa yol varmış ama ne gerçek ne değil... Biri çıkıp gelse mümkün mü, ne münasebet! Yasemin kokan boşluk onun boşluğu, yel vurdukça sallanan ekin tarlaları hep onun... Evler, odalar, bir iki minder, hamur leğeni... Gelin olmuş ama anlamamışlar, zamanları da yokmuş, saçını süpürge etmiş anlamamışlar, gönülleri de yokmuş anlamaya. Eminim bu anlatılanlar, senin gözünde basit cümlelerden müteşekkil şeylerdir. Dediğim gibi şeyler'le başı derttedir insanın, evle mevle, parkla markla, ahenkle mahenkle... Birden bir şeyler oluyor, böylelikle hayatımızda yer tutuyorlardı.

Saat beşe gelmek üzere, bu da bir mesele... Tabii konuya, tabii olaya, etiyle kemiğiyle ortaya çıkmayınca siz inanmayacaksınız, söylediklerime ilgi göstermeyeceksiniz ama abartacak bir şey yok, size gerçek sebeplerden söz edecek değilim. İnsanla birlikte büyüyor insan ve şehir şehirle birlikte büyüyor, başka bir sebebi yok. Kalabalıklaştıkça, sağını solunu çekiştire çekiştire ve doldukça şehir olmaya başlıyor, çeşit çeşit insanlarıyla alışkanlıklar ediniyor. Ankara'ya ilk geldiğimde karı beyaz değildi, niçin değildi! Elbette, kış, kendi sesiyle, kokusuyla gelip giriyor insan hayatına, gezip duruyordu etrafınızda. Böyle oluyordu. Bundan daha var mıdır acaba, der durusunuz. İçimize kadar sokulan ruhumuzu okşayan, narin, kristal şeylerdi kar, nasıl hayır diyebilirdim, onları nasıl dışta bırakabilirdim, akıl kârı mı! Ve ben, karı bütün haşmetiyle karşılayan, ona bir kerecik bile "adam sen de" demeyen ben! Bazı hakikatlerden nasıl

da mahrumdum. İnsan hakikate yaklaştıkça ona ihtiyacı kalmıyor, demek ki. Yazık çok yazık! Yanılmıştım. Bazen yanılmak fena, bazen yanılmamak. Fakat hiçbir şey bilmeyip hiçbir şey öğrenmezken, yanılmak mı olur! Yanılmak ve bilmemek... Bu iki kelime, ikisi birden insan hayatında ne bulacaklarını umuyorlar? Telefondaki konuşmamızın konusu buydu. Bunun yerine kahkaha atsak bağırsak, küssek bağırsak, insan olsak yeniden bağırsak yani... Nafile. Hatırlasak, unutsak... Nafile! Çoğu zaman hatırlamakla, unutmak arasındaki hazin şeylerdi her konuşma... İkisi de bir "oof" sesiyle, darmadağın olmazlar mı, hele insan istesin, nelere kadir olur bu istek bilir misiniz! Ben biliyordum, bal gibi biliyordum. Fakat beni perişan eden şey, ona hükmedecek olmam değil, onun tek ümidim olması, avucumdan kayıp gün gün uzaklaşması idi. Ben mi çıkarmıştım bu safsatayı, o inanırken ben mi inanmamıştım, ben mi, müphemiyetçiymdim, ben mi çaresizlikten şikayetçi olmayan taraftım ben mi, ben mi?

- Bugün salonda 3 tane nikâh var. 5'ten sonra gelirim.

- Trafik felç... Sesleri duymuyor musun?

Onunla konuşmamız bitti, her defasında soru ekini sonuna kadar uzatmıştım. Esasında "-mi"yi eskiden beri sevmem, sevmem çünkü yıllar yılı insanlar birlikte, insanlardan çalıyor... Uzattım çünkü trafik felç, Uzatmam lisanihâl ile "gecikebilirim, gecikirsem, gecikebilirim vs..." demekti, inandırıcılıktı. Anlaşıldığı üzere "-mi"ye oldukça fazla güvenmiştim. (...) Önce arkadaşı belirdi, arkasından kendisi ve ben günün böylesi bir sabahındaydım. Günün böylesi sabahında mavi mi mavi bir denizin ta ortalarında bir tekne vardı, teknenin mürettebatları vardı, ben oradaydım. Uğultuya, cılız bir istek karışıyor sonra kayboluyordu, vehim miydi? Dünyada bunca istek vardı ve insanı yaşatmak içindi hepsi de. Azıcık beklemiştim. Gerçekten de beklemiştim. Sen olmazsan beni kim bekletecek, kim endişelendirecek! Deli... diyelim geldi. Nasıl olsa, gelir, boşlukta bir olta atar sonra çekilir giderdim... Geleceğimizle bal gibi de oynarım/oynamam... diyelim geldi. Ama oynamaya ne hacet, ateşi harlamaya ne hacet! Bu apaçık ifadeyle delilik! Nihayet uzun uzun konuştuk. Ondaki yüz, loş bir ışıpta bembeyazdı, ondaki el, sonra omuzlar, bütün bir beden... Şimdi en çok o cılız ışığa minnettarım. Bana neler göstermişti, neler bildirmişti, bunca sözler neler hakkındaydı, unutmuşum. Tek hatırladığım, aydınlanmak güzeldi, eylemler güzeldi... Durun araya iki yıl girsin yok yok üç... Ve ben yine devam edeyim olay akışına. Kitap okur mu, öğrenir mi hâlâ, eleştirildiğinde hâlâ savunma refleksleri devreye sokar mı? Aradan geçen ayları hiçe sayarak

- "Hangisini alayım sence?" dedi.

- Hangisi olursa olsun. Olsun olsun da güç olmasın.

Yüzünde hiç kaybolmayan itinayla:

- Yaşlandı artık değil mi? Elli ye bir kaldı.

Kalır, kalırdı biliyordum, bu kafayla daha çok kalırdı. Gene sözünü kestim

gene, gene... Madem öyle, şimdi ve sonra, daha sonra, bütün sonrakilerde, her zaman elliden söz edelim, neşeden söz eder gibi. Dudaklarım tir tir titriyordu, yüzüm yanıyor, avuçlarım terlemiş, pervasızlığım hat safhadaydı. Ah bu hâl, ne kelimelerle anlaşılıyor ne cümlelerle. Hırsları, alışkanlıkları olan tek canlı insan mıydı? Deniz, su, insanların düşünme tarzları... Aslına bakarsanız hepsi de cansız kelimeler... Kelimelerle aramızda x kadar fark vardı, büyük farktı. Sevgilideki simsiyah gözler kadar, ehemmiyetli. Gözlerindeki bakış daha bir gaddarlaştı. Ben senin gözlerinde ümidi kararlılığı ama mutlaka insanlığı aradım. O an dikkatlice baktım, sen de baktın, bir dikkatten daha fazlasıydı bunlar. Yine bir karara varamadık. Bir kalenin kapıları açılmış da ben kendimi içerde tutulu hissediyorum. Gümüş bir gök, hatta güneş, hatta ay o an çok çok uzaktalar. Yükselen dağlar dağ olmaktan çıkmış, üstünde yay gibi bulutlar bulut olmaktan çıkmış, anlamsızlaşmış, anlatacak hiçbir cümle bırakmamıştır âşığa. Âşık bedbahttır. Zaten istesenez de öyle mutlu cümleler yoktur hayatında, zira bu türden bir kesin inançlılığı yenmeye kabil bir metin de yoktur. Gelgelelim, başka bir yarımküreye, orada, dünyanın bilmediğim bir yerinde bilmediğim kişileri arasında şipşirin laflar ediliyor, ne cümleler tekrarlanıyor, ne fikirler beyan ediliyordur şimdi, ya ne? Beyaz eşyaları aldık, perdeleri, halıları, küçük şeyleri, bütün gerekçeleri üst üste koyduk yine de bir karara varamadık. Hayat bir iki şeyden, üç şeyden başka ne. Ben hayattan söz ederken onun hırçınlaşmasını bekledim, hırçınlaşmadı. Benim, gençliğim vardı şimdi yok, benim doğurganlığım vardı, pekâlâ vardı! Nişanlılık, evlilik, askerlik emeklilik derken ikincisi üçüncüsü, daha ne sayayım sana? Tabii ya, bazı esefler hayatımızda en az bir kere varlar. Başa dönecek olursak... Hayır hayır dönmeyelim...

- Ne oluyor sana tatlım? Hiç dedim, hiç. Acaba Allah'ın büyüklüğü karşısında ne oluyordu bana, teslimiyet, teslimiyet olmaktan mı çıkmıştı da farkında değildim. Bu toplumsal mıydı, *antro* muydu, sosyal psikolojide bir yeri vardı da, okumamış mıydım? Sanki bunları ben bilmiyordum sanki zaman su gibi değildi! Görecelikti hepsi. Saatin içinde bir akrep vardı, öldürüyor öldürüyordu. Beklerken, uyurken, eyvahlanırken, için için kendimize kızarken... Bir, iki ve daha çokken... Hızla geçen ömür, hızla dönen kaç saat eder, farkında mısın? Belki de böyle olurken, her seferinde tühh derdik, tüh... Belki de tüh derken, "Ah sen neden böylesin?" diye, başımızı iki elimiz arasına alır, geçen yıllara kinlenirdik, istemeden günah işlemiş olur, kindarlar arasına girerdik... Aklımızı başımıza alırken nice akşam nice sabah olurdu... İnanmıyoruz, bu yüzden bağışlamıyoruz, bu yüzden kindarız... Kindarlık, bir yolunu bulup kinlerini sürdürmek değil mi, ne olur ne olmalıdır da sürdürülür... Sürdürülür çünkü bilmektedirler kıymetini. Oysa belli olmayan bir şeydir kindarlık. Kötü ortaya çıktığında kin tam olarak ortaya çıkar. Her şeye yeter, herkesi üzme başarı kin. Kinlerinden başka sermayeleri yoktur insanların. Onlar kinleriyle yer alıyorlar karaya ayak bastı mı, büyümeye, palazlanmaya başladı mı! Kinlerine karşı çıkan her kim ise, onlar düşmandır, birer hedeftir... Kinlerin yerine iyi şeyler getirmeye çalışanları da hedef alıyorlar, benden söylemesi! Çocuklukta

neydi, şimdi ne? İlk gençliklerinde ne olacaktı? Kaşından gözünden nasıl tanıyorsa kelimelerinden de tanınır insan... Ve yalanlarından daha çok... Peki yalancılar ne yapar, varlıktan varlığa geçerek ömrünü sürdürür durur, ölmezmiş gibi yani. İnsanlar niçin yalan söylerler, hırslardan, desiselerden güç almak için. Çünkü onlar büyük küçük yalanlarla büyür, büyük olmak ister. Kendi hayatına bir şey olmaz der, naçiz fikirlerine, naçiz niyetlerine hiçbir şey olmayacağını düşünür. Birbirlerini alt etmek için yaparlar birbirilerini alt etmeyi... Öldürmek için yaparlar birbirlerini öldürmeyi... Çünkü kötölemek demek, yalanları ödünç almak demek. Ta diplere, karanlıktaki gerçeklere varıncaya kadar yaparlar. Bence yalan, dünya insanının dünya insanıyla savaşı... Her millet, kendi harbini seviyor, her insan kendi harbini değerli buluyor... Derken değerli bulmak saygınlık kazanıyor... Harpler harpleri bitiriyor, harpler harpleri başlatıyor ama birilerinin hatası hata olarak oracıkta kalıyor. Birincisini ikincisini üçüncüsünü düzeltme şansı var. Ya sonrakileri? Farazi-yeden faraziyeeye, ihtilalden ihtilale, devrimlerden devrimlere... Koşuyor da koşuyor... Beklenmeyen bir şey oluyor, biri çıkıyor, gözden geçiriyor bunları, sağlamasını yapıyor ve insanlık kurtuluyor. Terside geçerli...

Her yer karanlıktı, karanlık bir vehimle beraberdik. Işık, yüzümüzü kaplamadı, bir şey yaşanmadı, hiçbir bilgi çıkmadı ortaya, bilgilenmedik, kültürlenmedik... Kendine göre bir sıralanışı vardı o gün orda yaşadıklarımızın. Korkunun en çok neyi olur bilir misin? Bir adım sonrası... Anlamak için "a" mı gerekli bilmek için illa da 'b' mi? Eğer bilirse, bilgisizliğine sınımsız sarılmalı insan. Emel her zamanki gibi mutfaktaydı, beni göremiyordu. Lütufkâr bir sesle içerden dışarıya seslendi. Ona boynumu uzattım. Ona her akşam bu saatte bir şeyler söyledim:

- 2 + 1, şimdi gözüme bir başka görünüyor.
- "Sen ne izliyorsun öyle!" dedi.

Benim ona gururu unutturan, inkârı ortadan kaldıran, tüm günahları günah olmaktan çıkararak hayır içeren (bütün insanlığın hayrını içeren) bir şeyler anlatmam gerekiyordu. (Yakup K' bir subay mıydı yoksa emir eri mi, belirsizlik miydi, hayır... Şarklı'nın tek bir kalesi kalmıştı o da Anadolu... (Müdafaaname...) Düşmanı denize döktük dökmesine. Asıl savaş insanın kendisiyle savaşı. Kaç kere gelmişti karşı karşıya kendisiyle de nihayetinde yenilmişti. O yenilgide, bir mutluluk vardı bir de mutsuzluk, bazıları dikkatimi çekti. Ama mutsuzluk üzerinde daha çok duruluyordu. Kahraman istediğini istiyor, istemediğini istemiyordu. Sonra, bir akrep çıkıyordu ortaya sürekli ara bozuyordu. Vs. vs. fazlası değil...

Çubuk gibi bacaklarımla, omuzlarımla, kollarımla bu konuda bilgisizdim işte, zırcıldım. Eee, ne olmuş! Siz, siz olun, insanların bilgisizliğini küçümsemeyin, onlar çocukluktan böyle çıkıyor, genç yaş dönemlerine böyle adım atıyor-

lar. Geçmiş günlerin geçmiş günler olduğunu öğrenip böyle idrak seviyesine çıkıveriyorlar... Böyle büyüyor, böyle belleri bükülüyor. Böyle yaşıyor, yaşama- lıdır. İlerde çok ilerde, hayattan hiç mi hiçbir şey anlamadık diyorsunuz ya! İlk hissiyatlar, ilk bakışlar, ilk tepkiler hatta ve hatta ilk “hayır”lar ne oldu? Bunlar kendi kendine gelişmelerdir, bunlar insan ırkına ait şeylerdir. Fakat sa- dece bana öyle gelmiyor... Çocukluk nedir ya da gençlik, yaşlılık! Tek kelimeyle, ateşi söndürmek, ateşi yok etmek, ateşe ateş demek mi? Veya karanlığın ka- ranlıkla anlatılması, aydınlığın aydınlıkla anlatılması gibi mi? Her defasında böyle anlamını mı buluyor dünya! Tanımlardan bir şey mi! Bu ve benzeri bir- çok ifade son satırda geçiyordu. Apaçık olmak, göpgörünür olmak, şu olmak bu olmak, her zamanki gibi fiillerdir, benim başım adlarla beladaydı. Mesela güzellik herkes için güzellik değildi, buna fena takmıştım. Sokaklar, herkes için aynı türlü değildi. Adlar anlamlanır, adlar büyür, kısalar uzar, adlar yayı- lır dünyaya... Bazıları bundan zevk alır, bazıları almaz, adlarına güvenmezler. Sokak adları gibi, kötülük adları da, kötülük adları gibi çiçek adları da gelip geçmiş, yaşamış, ölmüştür dünyamızda... Ama adları ilk duyduğumuzda nasıl da tınlamıştır. Kelime deyip geçmeyin. Hepsinin bir iki özelliği var, geçirdikle- ri, sefasını sürdükleri yılları, yüzyılları var, yani adların bir tarihi var. Dünya- ya meydan okuma isteği, küçümsemeler, “gel”ler, “git”ler... Adlar dev adlardı güya... Doğuya, batıya, ta yukarılara, Don Volga bölgelerine kim bilir nasıl geç- miştir, nasıl yayılmışlardır... Burası kuzeydir, güneş azdır, azalmıştır. Bütün gelişmelerden sonra, bu, olmuştur, teker teker yayılmış teker teker doldur- muştur dünyamızı fiiller. Fiil dediğin insanın yanında olur, fiil dediğin ancak böyle olur tabii ya! Bütün bunlar burada kıl kadar boşluğu doldurmuyor. Ben katılmıyordum, ben ben ben... Ben diyordum ha bire... Ve bir yazıda geçmi- şe gitmektense bugünde kalırım. Geçmişten bahsedilmemişse merak etmem, söz açılmışsa, dönmüş dolaşmışsa, bunlar bir ifadedir. Konu dağılmıştır, da- ğılmamıştır ne ki! Konu bütünlüğünü kaybetmiştir, kaybetmemiştir, gerçekte konuya gerek bile yoktur da bilmezler.

Gün güzeldi. Gökyüzü iyice mavileşmiştir şimdi... Eyvallahlardan, karşı çıkış- lardan, olur almaldan yapılma kaç gün kaç gece daha geçmiştir bu göğün altında kim bilir... Sonra ilk ağlama ilk yakarış, yakıştırmalar vs. ... Ne yakın şeyler... Günlerin sıcak neşesi üzerimizdedir. İnişler, çıkışlar hayalden yapılma şeyler... Birkaç duygu, birkaç ürperiş, ilk kızgınlık, ilk kazık, ilk çentik birike birike ağırlaşacak, oynamayacak derecede hantallaşarak, hiçbir yere taşına- mayacak kadar büyüyerek başkalaşacak, başkalaşarak yavaş yavaş çıkacak- lar hayatımızdan kim bilir... Bir insan neslinin bir insan nesline bıraktığı, bir daha şahit olamayacağı türden çıkacaklar ve ne olacak? Ertesi gün, daha ertesi gün ne olacak! Sanki gizli bir şeyi ortaya çıkarır gibi çıkaracak yahut yok eder gibi yok edecek, yeniden alevlenecek, yeniden sönecek, aynı şeyler olurken bir anda çekip gidecekler. Gidecekler de ne olacak!

Gün güzeldi, hiçbir insanın kafasında diğerrinin hayatına dair kötülük, onun ırzına namusuna yönelmiş bir küfür yoktu. Kimsenin yüzünde ağlarkenki ağlamaklık, üzüldürkenki acayip hâletiruhiye yoktu. Gözlerde ne dost bir şüphe, ne gülüşsüz bir karşı cevap belirliyordu. Gülümsemeye başlayan surattan daha tatlı ne olur ki! Aynı beğenilerle, aynı hoşnutluklarla aynı güzelliklerle yaşamak buydu. Gün güne doğru, gece geceye doğru salmaktaydı ağır, uyumuş bedenini, böyleydi. Yukarısı mavi, aşağısı siyah ortası gri boz renklerde ama ne olursa olsun, dünyanın en alımlı rengiydi mavi. İnsanların benim gibi, benim de insanlar gibi yaşadığım o aheste zamanlarda... Ama bir saniye, esastan uzaklaştık iyice. Bir başka pürneşe, daha doğrusu başka türlü bir zaman yaşanmaktaydı. Sabah, öğle ve akşamın güzellikle başlayıp güzellikle biteceği, gün tamamlanınca da devam edeceği bir şeydi görünüş... Mahalleler nasıl görünür, neye benzer, evlerin ışıkları yandığında neye bürünür? Her evin 5, 6, 7 veya 10, 15 saati ya birbiriyle kaynaşmış, ya birbirinden kopmuştur. Zamanla düşünmeyi, başka türlü olmayı öğrenmiştir. Eskimek denilen bir şey vardır hayatımızda. Cicili bicilidir, o bildiğiniz kötü şeyler olmaktan çıkmıştır. Üstelik çığırkanlıkları, eski çığırkanlıklar değildir. Kısacası işti güçtü, güzele doğru başkalaşmıştır yaşamak. Uyanırsınız, gün yanı başınızda hazırdır, yatmaya gidersiniz gece yanı başınızda hazırdır ama hangisiyle hazırdır. Bu yıl, geçen yıl, 15 yıl önce yine aynıysa olmadı mı? Nasıl anlatılması gerekiyorsa öyle anlatılmıyordu birliktelikler, nasıl anlatılması gerekiyorsa öyle anlatılmıyordu ayrılıklar, değil mi? Ömründe daha kaç haziran var, kaç temmuz, bunların hangisi ilk, hangisi son, biliniyor mu? Ya ilgiler, az ya da çok bağımızı anlatıyor, sonra alışkanlıklara dönüşüyor, hepsi kelime gibi. Şimdi, sokaklar, evler, çatılar ve günleri ayları dolduran hatıralar remimden başka ne? Bir de alışkanlık karıştı mı işin içine umursamazlık karışıyor, iyiye kötüye sözümüz kalmıyor. Tut ki bitmedi. Yeni günde, yeni zamanda “var” deriz, var, hepsi işini ne güzel, eksiksiz yapıyor. Kartlar var, borçlar var, market alışverişleri, okulda öğretmenler, öğreticiler, orada burada hatırlatıcılar... Ne tatlı şeyler!

Tatlı şeyleri geride bıraksak, ne ki! Mesela süt kelimesi, mesela merak... Beğenildikleri için kullanılıyor değil metinlerde... Acı ne? Aşk dışında kalan kısım... Acılar, değiştiriyor, dört mevsimin dördü de aynı olmaktan çıkıyor. Bahçede ağaç, ağaçtır, dallar daldır, kuru yapraklar kuru yaprak, son meyve ise son meyve olarak kalacaktır. Kelimeler, insanlar gibi değil, atılması gereken kısımları atıyor. İçinde nice başlangıçları, bitişleri barındıran kelimeler, farz edin ki kelime olmaktan çıksınlar. Edebiyatımız, sanatımız, Âşıklık geleneğimiz, tuluatlar, kahvehanelerde, camilerde, meydanlarda kültürümüz hepsi, bizim olmaktan çıksın. Anlatıcılarımız anlatıcı olmaktan, mollalarımız, hatiplerimiz yine molla ve hatip olmaktan çıksınlar. Yani dünya yine dünya olmaktan çıksın, kıyamettir bu. Ve yine farz edin ki beş on tanesini bırakalım bir yere, yıllar geçsin, tekrar alalım oradan, bıraktığımız gibi bulabilecek miyiz? Bence insanlar kelimelerle savaşıyor, kelimelerle barışıyor, barış zamanı barıştan, savaş zamanı savaştan bu şekilde söz ediyor. Mutlu insan demek savaş yanlısı ya da barış yanlısı insan demek. Bunu da yüzlercesiyle binlercesiyle yapıyor.

Elbette dünyadaki ilk dersi kelimelerle alıyor kelimelerle aktarıyoruz gelecek nesillere... Gerçekten sevseydik, gerçekten isteseydik diyoruz, gerçekten ödün verseydik... Veya vazgeçseydik... Gerçeği varken diğerine niye ihtiyaç duyduğumuzu düşünüp duruyoruz... Yokluğun gerçeklik olduğunu varlığın yine gerçeklik olduğunu düşünüp durmuyor muyuz? Kelimeler dakikaların sonsuzluğunu geri getiriyor. İşte dünya, etme ve olmalar içinde, işler uğraşlar önem dereceleri içinde sürüp durmaktayken... Birincisi olur, ikincisi olur, üçüncüsü olur, çokluktur bu... Çokluk bir başkasının verdiği, bir başkasının hazır hâle getirdiği şey, orda bir müddet siz olmaz başkaları olur, düşten, gölgelerden, kaybolma ve ümitsizliklerden kelimelerle anlatır, bu kelimelerle dinlersiniz. Siz, siz, siz... Bilmelisiniz ki kimse vermez onu size, siz ister ve siz hazır hâlde bulursunuz. Oluşu veya bunun zıddını, daha neleri... Bulunuş, kaybediş, tabii ki kavrayış gibi şeyleri... Varlık, orada, imkân orada, kavramların en mühimi oradadır. Sonra ikincisi olur, üçüncüsü olur... Onuncusu yirmincisi... Derken yirmi birincisi, devam eder, yirmi altıncısı, yirmi yedincisi... Zaman değildir bu...